

T

The Songkran Festival for the Mon Community in Bang Kradii: Social Space to Show Mon Ethnic Identity in the Province of Bangkok

Warisara Anantato^{1,*}

Received: September 20, 2018 Revised: February 8, 2019 Accepted: February 25, 2019

Abstract

The objective of this study was to analyse the display of Mon ethnic identity at the annual Songkran festival held in Bang Kradii, Bangkok, including analyzing the role it plays for the Mon people in Bang Kradii. The study found that the Mon community of Bang Kradii uses the Songkran festival as a social space to display their ethnic identity through observing various aspects of folklore. These include rituals, clothing and adornments, food, music, stage plays and shows. The Songkran festival facilitates the building and passing on the sense of being ethnic Mon, including serving as a center for Mon people and helping to build pride in Mon heritage. It can thus be said that, for the Mon of Bang Kradii, the Songkran festival is a customary device to build Mon social space within Thai society.

Keywords: identity, Mon ethnic, The Songkran festival

¹ Department of Thai Language, School of Humanities and Applied Arts, University of the Thai Chamber of Commerce

* Corresponding author. E-mail: honkey_honkey@hotmail.com, Warisara_ana@utcc.ac.th

U

ประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญบางกระดี่: พื้นที่การแสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์มอญ ในกรุงเทพมหานคร

วาริสรา อนันตโท^{1*}

วันรับบทความ: September 20, 2018 วันแก้ไขบทความ: February 8, 2019 วันตอบรับบทความ: February 25, 2019

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์ในประเด็นการแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มอญในงานสงกรานต์ที่จัดขึ้นที่บางกระดี่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร และวิเคราะห์บทบาทของงานสงกรานต์ที่มีต่อชาวมอญบางกระดี่ ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนมอญบางกระดี่ใช้งานประเพณีสงกรานต์เป็นพื้นที่ในการแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ผ่านข้อมูลคติชนประเภทต่าง ๆ ได้แก่ พิธีกรรม เลือผ้าเครื่องแต่งกาย อาหาร ดนตรี การละเล่น และการแสดง งานสงกรานต์ดังกล่าวมีบทบาทในการสร้างและสืบทอดสำนึกทางชาติพันธุ์มอญและเป็นศูนย์รวมของชาวมอญในชุมชน อีกทั้งยังช่วยสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นมอญ จึงกล่าวได้ว่า งานสงกรานต์มอญบ้านบางกระดี่ เป็นกลไกทางวัฒนธรรมในการสร้างพื้นที่ทางสังคมของชาวมอญในสังคมไทย

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์มอญ ประเพณีสงกรานต์

¹ สาขาวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร คณะมนุษยศาสตร์และประยุกต์ศิลป์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

* Corresponding author. E-mail: honkey_honkey@hotmail.com, Warisara_ana@utcc.ac.th

บทนำ

Giddens (1990) ได้อธิบายลักษณะของโลกาภิวัตน์ไว้ว่า โลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการติดต่อกันของคน ในลักษณะของการเชื่อมถึงกันอย่างเข้มข้น ทำให้เกิดการเชื่อมโยงท้องถิ่นต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกลเข้าด้วยกัน ส่วน Appadurai (1996) ได้กล่าวถึงผลกระทบของโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดการไหลเวียนใน 5 ลักษณะ ได้แก่ การไหลเวียนของคน เทคโนโลยี ระบบทุน สื่อหรือข่าวสาร และอุดมการณ์

กระแสโลกาภิวัตน์ ในความคิดเห็นของ Giddens และ Appadurai ทำให้ผู้คนทั่วโลกเชื่อมถึงกัน ในลักษณะที่ซับซ้อน เป็นการถ่ายเท แลกเปลี่ยน และผสมผสานทางวัฒนธรรมไม่ใช่ลักษณะของการครอบงำทางวัฒนธรรมของประเทศมหาอำนาจเท่านั้น หากนำแนวคิดดังกล่าวมาพินิจกลุ่มชาติพันธุ์มอญ พบว่า มอญ หลายกลุ่มที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย ล้วนแล้วแต่มีความพยายามในการหากลวิธีการสืบทอดวัฒนธรรมและ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของตน เพื่อต่อรองกับกระแสโลกาภิวัตน์

ชุมชนมอญบางกระดี่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร เป็นกลุ่มคนมอญอีกกลุ่มหนึ่งในดินแดนไทยที่มีความน่าสนใจและยังคงมีความพยายามในการธำรงรักษาอัตลักษณ์มอญให้คงอยู่ท่ามกลางการหลั่งไหลของผู้คนต่างวัฒนธรรม ทั้งนี้เพราะปัจจุบันชุมชนมอญบางกระดี่มีวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมเกษตรกรรมสู่สังคมอุตสาหกรรมแบบเต็มตัว บริเวณรอบนอกชุมชนเต็มไปด้วยหมู่บ้านจัดสรรและโรงงานอุตสาหกรรม เยาวชนรุ่นใหม่เริ่มพูดภาษามอญไม่ได้ สำนึกในชาติพันธุ์เริ่มหลุดลอยจากรากแห่งมาตุภูมิ จากการกลายเป็นเมืองนี้เอง ที่ทำให้ความเป็นมอญของชาวมอญบางกระดี่ค่อย ๆ เจือจางลง แต่ด้วยสำนึกในชาติพันธุ์มอญที่ยังดำรงอยู่อย่างเข้มข้น ทำให้อาสาสมัครกลุ่มนี้มีความพยายามที่จะแสดงออกถึงความเป็นตัวตนคนมอญด้วยการประกอบกิจกรรมตามประเพณีมอญตามที่ได้เคยปฏิบัติสืบต่อกันมาและเกิดการรวมตัวกันของชาวมอญและพระสงฆ์ชาวมอญเพื่อธำรงรักษาอัตลักษณ์มอญและถ่ายทอดสำนึกความเป็นมอญให้ลูกหลานชาวมอญที่เกิดและเติบโตในสังคมเมืองที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

การลงพื้นที่งานประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญบางกระดี่ พบว่า งานประเพณีสงกรานต์มีความยิ่งใหญ่ ทั้งในแง่ของจำนวนคนที่มาร่วมงานและการแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (ethnic identity) ผ่านคติชนประเภทต่าง ๆ ได้อย่างน่าสนใจ บทความชิ้นนี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะวิเคราะห์ในประเด็นการแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มอญในงานสงกรานต์ที่จัดขึ้นที่บางกระดี่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร รวมทั้งวิเคราะห์บทบาทของประเพณีสงกรานต์ที่มีต่อชาวมอญบางกระดี่

ประวัติศาสตร์ชุมชนมอญบางกระดี่

สำหรับประวัติความเป็นมาของชุมชนมอญบางกระดี่ สุภาพร มากแจ้ง (2540) ได้รวบรวมหลักฐานทางประวัติศาสตร์และวรรณคดี วรรณกรรม สรุปความได้ว่า ชุมชนมอญบางกระดี่ น่าจะเกิดขึ้นในช่วงสมัยรัชกาลที่ 3 ทั้งนี้เพราะเมื่อพิจารณาจากโคลงนิราศตามเสด็จทัพล้านน่าน้อย และ นิราศนรินทร์ และ นิราศเมืองเพชร ซึ่งแต่งระหว่าง พ.ศ. 2330-2356 ล้วนกล่าวถึงหมู่บ้านต่าง ๆ ในเขตบางขุนเทียนปัจจุบันแต่ไม่มี

วรรณกรรมฉบับใดกล่าวถึงบ้านบางกระดี่เลย ประกอบกับ ลวดลายแกะสลักขอบโบสถ์ ยังเป็นลวดลายร่วมสมัยกับวัดทรงธรรม พระประแดงซึ่งสร้างในสมัยรัชกาลที่ 4 อีกด้วย

เอกรินทร์ พึ่งประชา (2546) ได้ขยายประเด็นเพิ่มเติมจากสุภาพรไว้ว่า การที่วรรณกรรมเรื่องเหล่านี้ไม่ได้กล่าวถึงบ้านบางกระดี่ แต่กลับกล่าวถึงพื้นที่อื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง ได้แก่ นางนอง บางขุนเทียน บางบอน บางกก หัวกระบือ หัวละหาน แสมดำ โคกขาม จึงสันนิษฐานได้ว่า บางกระดี่เดิมน่าจะเป็นพื้นที่อยู่ในอาณาเขตของแสมดำอยู่ฝั่งซ้ายตรงข้ามกับหัวละหาน ส่วนคำว่า “บางกระดี่” นั้นน่าจะเป็นคำที่เกิดขึ้นภายหลังรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่แต่งวรรณกรรมเหล่านี้ ดังนั้น คำว่า “บางกระดี่” น่าจะเป็นชื่อที่คนไทยเรียกหมู่บ้านนี้ เพราะชาวมอญมักจะเรียกถิ่นฐานหมู่บ้านเป็นภาษามอญว่า “กวาน” ซึ่งแปลว่า หมู่บ้าน ส่วนคนเฒ่า คนแก่ ในหมู่บ้านให้ความหมาย “บางกระดี่” ว่าน่าจะเป็นถิ่นที่มีปลาชุม เนื่องจากพื้นที่บางกระดี่เป็นแหล่งน้ำที่มีปลากระดี่ชุมชุมมาก่อนจึงเรียกติดปากว่า “บางกระดี่”

สุภาพร มากแจ้ง (2540) ยังได้อ้างถึงวรรณกรรมเรื่อง **นิราศเมืองเพชร** ที่กล่าวถึงคลองสุนัขหอนว่ามีชาวมอญอาศัยอยู่ จากข้อความดังกล่าวทำให้สันนิษฐานได้ว่า ชาวมอญบางกระดี่กลุ่มนี้น่าจะเป็นคนมอญจากคลองสุนัขหอน มหาชัย (จังหวัด สมุทรสาคร) ซึ่งเป็นชุมชนมอญเก่ากว่าชุมชนมอญบางกระดี่ก่อนอพยพมาเพื่อหาแหล่งทำกิน นั่นคือ อาชีพเย็บจากและตัดฟืน ต่อมาชาวมอญบริเวณใกล้เคียง เช่น บางไส้ไก่ คลองบางหลวง และปากลัด อพยพมาอยู่ร่วมกันเกิดเป็นชุมชนใหญ่ มีวัดบางกระดี่เป็นศูนย์กลางชุมชนจนถึงทุกวันนี้ ต่อมามีถนนตัดผ่านเข้าชุมชนและมีการขยายเขตอุตสาหกรรมทำให้ชาวมอญบางกระดี่มีฐานะดีขึ้นเนื่องจากขายที่ดินให้กับเจ้าของโรงงานอุตสาหกรรม และหมู่บ้านจัดสรร ปัจจุบันชุมชนมอญบางกระดี่เป็นชุมชนชานเมือง อยู่ในแขวงแสมดำ เขตบางขุนเทียน จังหวัดกรุงเทพมหานคร

งานประเพณีสงกรานต์ไทย-รามัญ ชุมชนบางกระดี่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

งานประเพณีสงกรานต์ที่ได้เก็บข้อมูลภาคสนาม อยู่ในช่วงวันที่ 13-18 เมษายน 2561 มีงานย่อยที่สำคัญ 3 งานด้วยกัน ได้แก่ 1. วันสงกรานต์สงฆ์ข้าวแช่ หรือประเพณีสงฆ์ข้าวแช่ 2. ประเพณีสงกรานต์ไทย-รามัญ บางกระดี่ และ 3. พิธีทรงเจ้าพ่อบางกระดี่ ผู้ศึกษาจะขอนำเสนอข้อมูลจากภาคสนามโดยสังเขปเกี่ยวกับงานประเพณีสงกรานต์มอญบางกระดี่ตามลำดับ ดังนี้

1. วันสงกรานต์ข้าวแช่หรือประเพณีสงฆ์ข้าวแช่

วันสงกรานต์ข้าวแช่หรือประเพณีสงฆ์ข้าวแช่ คือ ประเพณีการทำข้าวแช่ถวายแต่เทพีสงกรานต์พระสงฆ์ บรรพบุรุษทั้งที่ล่วงลับและยังมีชีวิตอยู่ ส่วนใหญ่จะประกอบพิธีในวันมหาสงกรานต์ หรือวันที่ 13 เมษายน เป็นประจำทุกปีหรืออาจจะประกอบพิธีในวันที่ 14-15 เมษายนก็ได้แล้วแต่ความพร้อมของแต่ละครอบครัว มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

วันที่ 1 วันสุกดิบ หรือ วันเตรียมสงกรานต์ แต่ละครอบครัวจะมีการแบ่งหน้าที่กันอย่างชัดเจน ฝ่ายหญิงจะเป็นคนเตรียมข้าวแช่และเครื่องเคียง ได้แก่ ไข่เค็ม ยำมะม่วง ผัดหัวผักกาดเค็มกับกะทิ กระเทียม

ดองผักไข่ ปลาแห้งผัด เนื้อเค็มหรือหมูเค็มผัดหวาน และผัดหมี่กะทิ ส่วนฝ่ายชายจะเป็นผู้ที่เตรียมศาลเพียงตา (ศาลเทพีนางสงกรานต์) ศาลนี้จะทำขึ้นอย่างง่าย ๆ มีเสาไม้สี่เสา ความสูงไม่มาก ส่วนความกว้างมีเนื้อที่พอที่จะวางถาดสำหรับข้าวแช่ ใช้ผ้าขาวบางพันรอบ

วันที่ 2 วันสงกรานต์ข้าวแช่ ก่อนพระอาทิตย์ขึ้นประมาณตีห้า จะมีการเตรียมข้าวแช่ไว้ 4 สำหรับขั้นตอนแรกนำข้าวแช่ 1 สำหรับพร้อมกับดอกไม้ธูปเทียนจุดถวายบูชาข้าวแช่แต่เทพีสงกรานต์ตั้งเอาไว้บนศาลเพียงตาที่ได้เตรียมไว้ หลังจากนั้นจะทำข้าวแช่อีก 1 สำหรับไปไหว้บรรพบุรุษที่ล่วงลับ ส่วนข้าวแช่อีก 1 สำหรับไปถวายแด่พระสงฆ์ที่วัด จากการสังเกตของผู้ศึกษา พบว่า หลังจากเสร็จสิ้นงานถวายข้าวแช่ที่วัดแล้ว ชาวมอญในหมู่บ้านยังได้นำข้าวแช่ที่เตรียมไว้อีกหนึ่งสำหรับมาไหว้ญาติผู้ใหญ่ด้วย

ภาพที่ 1 ศาลเพียงตาและสำหรับข้าวแช่

2. ประเพณีสงกรานต์ไทย-รามัญ บางกระดี่

ชุมชนมอญบางกระดี่ วัดบางกระดี่ ร่วมกับสำนักงานเขตบางขุนเทียนได้ร่วมกันจัดงานประเพณีสงกรานต์ไทย-รามัญ บางกระดี่ขึ้น โดยมีการติดป้ายประกาศเชิญชวนประชาชนและนักท่องเที่ยวให้มาร่วมงาน

จากการสัมภาษณ์ ถวิล มอญตะ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 กรกฎาคม 2561) ให้ข้อมูลว่าประเพณีสงกรานต์ไทย-รามัญ บางกระดี่ จัดขึ้นครั้งแรกประมาณปี 2537-2538 วัดตุประสงคีในการจัดงานเพื่ออนุรักษ์ สืบสานวัฒนธรรมประเพณีสงกรานต์ไทยรามัญให้เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่มีคุณค่า ลักษณะงานในภาพรวมมีการแบ่งหน้าที่การทำงานอย่างชัดเจน ระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน สังเกตได้ว่าภาคประชาชนส่วนใหญ่จะอยู่ฝ่ายพิธีการทางศาสนา พิธีต่าง ๆ ของคนมอญ และฝ่ายสาธิตแผนกต่าง ๆ ส่วนภาครัฐจะมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจัดงาน และทำหน้าที่ฝ่ายพิธีการเปิดงานและประชาสัมพันธ์งาน

งานนี้มีพิธีสำคัญ คือ พิธีแห่พระโพลีสัตว์ประจำหมู่บ้าน วนรอบหมู่บ้านชุมชนบางกระดี่เพื่อให้ประชาชนได้ร่วมกันสรงน้ำพระและร่วมกันทำบุญ หลังจากนั้นเป็นพิธีเปิดงานตามแบบรัฐพิธี และมีพิธีสรงน้ำพระและรดน้ำขอพรผู้สูงอายุ กิจกรรมภายในงานประกอบไปด้วย ชุมนการแสดงและสาธิตทำขนมและอาหารพื้นบ้านของชาวมอญบางกระดี่ เช่น การทำข้าวแช่ การกวนกาละแม การทำขนมแดกงา การทำแกงกระเจ็ยบ การสาธิตการปักสไบมอญ การสาธิตการทำเส้น นอกจากนี้ ภายในงานยังมีการแสดงการละเล่นสะบ้ามอญ ทะแยมมอญ และมินิละครแสดงวิถีชีวิตของชาวมอญบางกระดี่

ภาพที่ 2 ขบวนแห่พระโพธิสัตว์ พิธีสงฆ์น้ำพระสงฆ์

3. พิธีทรงเจ้าพ่อบางกระดี่

ผีประจำหมู่บ้านที่ชาวบ้านนับถือมีหลายประเภทแต่ที่ชาวบ้านนับถือมากที่สุดและเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวมอญบางกระดี่ คือ เจ้าพ่อบางกระดี่ ชาวบ้านเชื่อว่า เจ้าพ่อบางกระดี่คือวิญญาณของทหารมอญตั้งการสัมภาระของ ถวิล มอญตะ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 กรกฎาคม 2561) ปัจจุบันศาลเจ้าพ่อบางกระดี่ตั้งอยู่บริเวณหน้าวัดบางกระดี่ริมคลองสนามชัย หากชาวบ้านต้องการความช่วยเหลือ หรือประสบกับปัญหาที่แก้ไขไม่ได้จะมาสักการะขอพร หรือบนบานกับเจ้าพ่อเมื่อพรที่ขอประสบผลสำเร็จชาวบ้านจะนำของมาสักการะ ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่า เจ้าพ่อพึงพอใจเหล่า บุหรี กัลยั บรวิวารช้าง ม้า ตูกตา นางรำ และว่า

พิธีทรงเจ้าพ่อบางกระดี่ จัดขึ้นในวันที่ 18 เมษายน เป็นประจำทุกปี จัดบริเวณลานหน้าวัดบางกระดี่เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน งานเริ่มในช่วงเช้าเวลา 9.00 น. มีการแห่เตวรงรอบศาล 3 รอบ มีชาวมอญชายหญิงแต่งกายแบบมอญร่วมรำในขบวนอย่างสนุกสนาน เมื่อขบวนแห่วนครบ 3 รอบ จึงถวายเครื่องบวงสรวง

เวลาประมาณ 17.00 น. เริ่มพิธีทรงเจ้าพ่อบางกระดี่ พิธีนี้จัดขึ้นบริเวณลานหน้าวัด มีดนตรีมอญบวงสรวงเจ้าพ่อ ชาวบ้านจะสวมใส่ชุดมอญอย่างสวยงามนั่งรอเจ้าพ่อประทับร่างทรงซึ่งเป็นผู้หญิงบนเสื่อพร้อมเตรียมของถวายเจ้าพ่อเพื่อความเป็นสิริมงคล ของที่ชาวบ้านนำมาถวาย ได้แก่ กัลยั เหล้า ขนมบัวลอย ข้าว-แดง ไข่ต้ม ขนมต้มขาว-แดง มะพร้าว น้ำอบ ดอกไม้ ข้าวสารผสมเกลือ (เมื่อไหว้เสร็จจะนำไปโรยบริเวณรอบบ้านเพื่อความเป็นสิริมงคล) นอกจากนี้ ยังมีก้านไม้เป็นสัญลักษณ์แทนคนในครอบครัว (กรณีครอบครัวมี 5 คน จะหักก้านไม้ให้เป็น 5 ท่อนให้เท่ากับจำนวนสมาชิกในครอบครัว) เจ้าพ่อจะทำพิธีเสกคาถาปิดเป่าทุกซอกทุกรอยที่ก้านไม้เหล่านี้ เป็นสัญลักษณ์ว่าเจ้าพ่อได้ทำพิธีปิดรังควานให้กับสมาชิกทุกคนในครอบครัว เมื่อเสร็จพิธีจะมีเจ้าหน้าที่นำไปลอยน้ำคล้ายกับการปล่อยทุกซอกทุกซอกให้ลอยไปกับสายน้ำ เมื่อเจ้าพ่อบางกระดี่ประทับร่างแล้วคณะลูกศิษย์ได้มีการนำธงตะขาบและธงสีแดงมีข้อความว่าเจ้าพ่อบางกระดี่ขึ้นสู่ยอดเสา เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าเริ่มพิธีทรงเจ้าพ่อบางกระดี่แล้ว หลังจากนั้นเจ้าพ่อบางกระดี่จะเดินไปยังลานวัด ชาวบ้านต่างเข้ามาพูดคุยขอพร และรับของไหว้ เช่น กัลยั ขนมต้ม เหล้า มะพร้าว เป็นต้น จากมือเจ้าพ่ออย่างเนืองแน่น เจ้าพ่อจะรอนจนกว่าไม่มีชาวมอญมาราบไหว้แล้วจึงออกจากร่างทรงส่วนใหญ่จะเป็นเวลาค่ำหรือประมาณ 20.00 น. เป็นอันเสร็จพิธี

ภาพที่ 3 เจ้าพ่อบางกระดีและของที่ชาวบ้านนำมาถวายเจ้าพ่อ

การแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มอญในประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญบางกระดี

ศิริพร ณ ถลาง และสุพิน ฤทธิ์เพ็ญ (2558) กล่าวว่า บริบทข้ามพรมแดนของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการนำเสนออัตลักษณ์ชาติพันธุ์และการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมในบริบทใหม่ที่ข้ามพรมแดนเข้าไปอยู่ นักวิชาการในปัจจุบันจึงหันมาสนใจศึกษาการแสดงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในบริบท “นอกมาตุภูมิ” และศึกษาวิธีการที่กลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ แสดงอัตลักษณ์ในพื้นที่ใหม่ นอกจากนี้จากการศึกษาของ ศิริพร ณ ถลาง และสุพิน ฤทธิ์เพ็ญ พบว่า ชาวไทใหญ่ได้ใช้งานปอย เป็นพื้นที่ในการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ในกรณีของชาวมอญที่ชุมชนบางกระดี ก็เข้าข่ายลักษณะดังกล่าวข้างต้น ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ในงานประเพณีสงกรานต์มีการแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญบางกระดีอย่างเข้มข้นในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ความเชื่อเกี่ยวกับเจ้าพ่อบางกระดีและความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีสงกรานต์และประเพณีการส่งข้าวแช่ ในงานประเพณีสงกรานต์สะท้อนให้เห็นชุดความเชื่อดังกล่าวของชาวมอญบางกระดีอย่างชัดเจน และคนในชุมชนมีการปฏิบัติหรือสร้างพิธีกรรมเพื่อสนับสนุนความเชื่อดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง จนกล่าวได้ว่าความเชื่อนี้เป็นความเชื่อที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวมอญบางกระดีอย่างแท้จริง ดังที่ จวน เครือวิษณยาจารย์ (2548) ได้กล่าวถึงประเพณีสงกรานต์ที่คนมอญยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา สรุปความได้ว่า เมื่อถึงวันที่ 13 เมษายน ก็จะมีการนำข้าวแช่ถวายแด่เทพีสงกรานต์ตั้งเอาไว้บนศาลเพียงตาที่ปลูกเตรียมไว้

2. อาหารมอญ ในงานประเพณีสงกรานต์จะเห็นการเลือกนำเสนออาหารมอญให้กับผู้ที่มาร่วมงานประเพณีสงกรานต์ มีทั้งอาหารที่รับประทานในชีวิตประจำวัน ได้แก่ แกงกระเจี๊ยบมอญและอาหารที่ทำเฉพาะในพิธีกรรมหรือประเพณีเท่านั้น เช่น ขนมกาลละแม ขนมแดงกา และข้าวแช่ สะท้อนให้เห็นวิถีคิดในการเลือกนำเสนออัตลักษณ์ของชาวมอญบางกระดีที่มีการคัดสรรเฉพาะสิ่งที่คิดว่าเป็น “ของแท้”

3. เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย ในช่วงเวลาของงานประเพณีสงกรานต์ จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีการแสดงถึงความเป็นชาวมอญผ่านเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย แม้ว่าชาวมอญที่ร่วมงานส่วนหนึ่งจะแต่งกายแบบผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมอื่นกับมอญ แต่สิ่งหนึ่งที่แสดงถึงความเป็นมอญอย่างชัดเจน ก็คือ ผู้ชายต้องนุ่งโสร่งสีแดง มีผ้าสไบ ใช้พาดไหล่ ลักษณะการใช้สไบมีทั้งพาดไหล่ข้างเดียวพาดสองไหล่โดยคล้องผ้าด้านหน้าแบบไขว้กัน แล้วปล่อยชายผ้าทั้งสองไว้ด้านหลัง ส่วนผู้หญิงมอญทุกคนในพิธีจะต้องมีสไบ ส่วนเสื้อและผ้าถุงจะใส่แบบใดก็ได้ ซึ่งส่วนใหญ่จะพาดสองแบบ คือ พาดแบบสไบเฉียง และแบบคล้องคอ กล่าวได้ว่า สไบเป็นอัตลักษณ์สำคัญที่สื่อถึงความเป็นมอญอย่างชัดเจน

4. สัญลักษณ์ ในประเพณีสงกรานต์ซึ่งชาวมอญให้ความสำคัญที่นับเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ได้แก่

ธงตะขาบ ประเพณีสงกรานต์มอญบางกระดี่ มีการตกแต่งด้วยธงตะขาบหลากสี และธงตะขาบที่ทำจากทางมะพร้าวจำนวนมาก ธงตะขาบเป็นอัตลักษณ์สำคัญของชาวมอญอีกอัตลักษณ์หนึ่ง แต่เดิมชาวมอญจะใช้ธงตะขาบในพิธีทางพระพุทธศาสนาเพื่อแสดงความเคารพต่อพระพุทธเจ้า แต่ในประเพณีสงกรานต์มอญบางกระดี่ มีการใช้ธงตะขาบอย่างมีนัยทางวัฒนธรรมที่มิใช่มีเพียงแค่มิบบทบาทเป็นเครื่องบูชาพระพุทธเจ้าเท่านั้น แต่ยังมีหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงความเป็นมอญผ่านการใช้ประเพณีสงกรานต์อีกด้วย

หงส์ ในงานสงกรานต์มีวัตถุที่เกี่ยวกับ “หงส์” เพื่อสื่อความหมายทางวัฒนธรรมถึงความเป็นตัวตนความเป็นมอญ เช่น “เรือหงส์” โดยมี “พระโพธิสัตว์” พระพุทธรูปสำคัญประจำหมู่บ้านประทับอยู่บนเรือหงส์ การใช้ “หงส์” ในรูปแบบต่าง ๆ เพราะชาวมอญเชื่อกันว่าหงส์เป็นสัญลักษณ์ของรามัญประเทศ ดังนั้น หงส์เป็นวัตถุสัญลักษณ์ในงานประเพณีที่สื่อถึงความเป็นชาติพันธุ์มอญ กล่าวได้ว่า สัญลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรมเหล่านี้นอกจากจะเป็นสัญลักษณ์ที่บ่งบอกให้รู้ว่าเป็นชาวมอญแล้ว ยังมีบทบาทในการสร้างความทรงจำร่วมและสร้างสำนึกชาติพันธุ์มอญให้แก่ผู้ร่วมงานอีกด้วย

5. การแสดงและการละเล่น การแสดงและการละเล่นที่เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญ ได้แก่ *การเล่นสะบ้ามอญ* เป็นการละเล่นพื้นบ้านของชาวมอญในช่วงเทศกาลสงกรานต์ มีทั้งที่แข่งขันเพื่อชิงเงินรางวัลและเป็นการแสดงให้คนภายนอกได้รับชม นอกจากนี้ ยังมีการแสดง *ทะเลมอญ* เป็นการละเล่นอย่างหนึ่งของชาวมอญ ลักษณะคล้ายเพลงพื้นบ้านไทยของภาคกลาง

6. ภาษา ในงานมีความพยายามที่จะนำเสนอภาษามอญให้คนทั่วไปได้รับรู้ผ่านป้ายต่าง ๆ เช่น ป้ายกองอำนวยการ ป้ายชื่ออาหาร ป้ายปฐมพยาบาล อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกให้คนในชุมชนได้รู้จักเรียนรู้และรักษาภาษามอญไว้ไม่ให้สูญหาย จากการลงภาคสนาม พบว่า คนในชุมชนแม้ว่าจะพูดภาษามอญได้ แต่ไม่สามารถเขียนภาษามอญได้ มีเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่รู้จักอักษรมอญ

บทบาทของประเพณีสงกรานต์ต่อชาวมอญ ชุมชนบางกระดี่ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

จากการลงภาคสนาม พบว่า ภายในงานประเพณีสงกรานต์มีการแสดงให้เห็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญอย่างชัดเจนผ่านอัตลักษณ์ประเภทต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น กล่าวได้ว่า ประเพณีสงกรานต์

เป็นพื้นที่สำคัญที่เปิดโอกาสให้ชุมชนมอญได้มีเวทีในการแสดงอัตลักษณ์ความเป็นมอญของตน การแสดงอัตลักษณ์ดังกล่าวก็มีส่วนในการสร้างความทรงจำและสำนึกทางชาติพันธุ์ให้กับคนในชุมชนและเยาวชนมอญรุ่นใหม่ได้รับรู้และตระหนักรู้ด้วยความภาคภูมิใจว่า ชาวมอญเป็นชาติพันธุ์ที่ยิ่งใหญ่และมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน สอดคล้องกับการศึกษาของ สุภาพร มากแจ้ง (2540) และ เอกรินทร์ พึ่งประชา (2546) ที่ศึกษาชุมชนมอญบางกระดี่ พบว่า ศาสนาและวัฒนธรรมของชุมชนมอญบางกระดี่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชนและสร้างความแข็งแกร่งให้แก่ชุมชน เช่นเดียวกับชุมชนอื่น ๆ ดังงานของ ประมาภรณ์ ลิ้มเลิศเสถียร (2561) ที่ศึกษาชุมชนพันท้ายนรสิงห์ จังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนได้นำทุนวัฒนธรรมมาสร้างความทรงจำร่วมและสำนึกในการมีอัตลักษณ์ร่วมกันของคนในชุมชนจนกลายเป็นพลังสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น

นอกจากนี้ ยังได้มีการจัดนิทรรศการซึ่งสร้างขึ้นโดยคนในชุมชนอีกด้วย เนื้อหาที่ปรากฏในนิทรรศการเป็นการแสดงอัตลักษณ์ของชาวมอญในด้านต่าง ๆ การที่ชาวมอญหนองคูเลือกนำเสนอนิทรรศการหรือแผ่นป้ายแสดงอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวมอญนี้ เนื่องจากประเพณีสงกรานต์เป็นเพียงประเพณีเดียวที่คนภายนอกและรัฐให้ความสำคัญ อีกทั้งมีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก จึงกล่าวได้ว่าประเพณีสงกรานต์เป็นประเพณีที่สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชน ดังนั้น การจัดนิทรรศการจึงไม่ใช่มีวัตถุประสงค์เพียงแค่สร้างสำนึกหรือสร้างความทรงจำร่วมให้กับคนในชุมชนเท่านั้น แต่ยังเป็นการประกาศตัวตนความเป็นมอญให้กับ “คนนอก” ได้รับรู้ด้วย

เมื่อคนในชุมชนเกิดสำนึกและความทรงจำเกี่ยวกับความเป็นมอญ จากการร่วมงานประเพณีสงกรานต์ของชุมชน จึงทำให้งานประเพณีสงกรานต์มีบทบาทการเป็นศูนย์รวมจิตใจและการรวมกลุ่มกันของชาวมอญและบทบาทการเป็นกลไกทางวัฒนธรรมในการแสดงอัตลักษณ์ (ethnic identity) และการสร้างพื้นที่ทางสังคม (place-making) ของชาวมอญ ดังนี้

1. บทบาทการเป็นศูนย์รวมจิตใจและการรวมกลุ่มกันของชาวมอญ

ประเพณีสงกรานต์และพิธีทรงเจ้าพอบางกระดี่ที่ชุมชนบางกระดี่ได้ทำให้พื้นที่ทางกายภาพธรรมดากลายเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ ที่อุดมไปด้วยความหมายทางวัฒนธรรมทำให้ความเป็นพวกเดียวกันตกผลึก เกิดความสำนึกในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน งานประเพณีสงกรานต์มอญบางกระดี่จึงมีคุณค่าและมีบทบาทในการสร้างความสามัคคี เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวมอญในชุมชนที่กระจัดกระจายไปอยู่ตามที่ต่าง ๆ ให้กลับมารวมตัวกันเพื่อประกอบกิจกรรมทางวัฒนธรรมร่วมกัน

ทุกกิจกรรมชาวมอญบางกระดี่ต่างร่วมแรงร่วมใจกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพิธีทรงเจ้าพอบางกระดี่จะมีคนในชุมชนเข้าร่วมจำนวนมาก ผู้เขียนสังเกตว่าพิธีนี้แทบจะไม่มีเจ้าหน้าที่รัฐอยู่เลย พิธีทรงเจ้านี้เป็นพิธีที่ชาวมอญเป็นเจ้าของอย่างแท้จริง ภายในพิธีมีดนตรีมอญและมีการขับร้องบวงสรวงเจ้าพอบเป็นภาษามอญ นอกจากนี้ ยังมีเนื้อหาและแนวคิดให้คนในชุมชนรักและสามัคคีกันเพราะมีเจ้าพอบางกระดี่เป็นศูนย์รวมจิตใจร่วมกัน พิธีทรงเจ้าพอบางกระดี่ในงานประเพณีสงกรานต์จึงมีบทบาทช่วยสร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับชุมชนและสังคมได้เป็นอย่างดี

จากการลงภาคสนาม พบว่า ภายในงานมีชาวมอญในและนอกพื้นที่มาร่วมงาน ในแง่หนึ่งงานประเพณีสงกรานต์จึงเป็น “พื้นที่” ให้ “คนมอญ” ให้มารวมกลุ่มกัน เสมือนประหนึ่งว่า งานประเพณีสงกรานต์บางกระดี่ได้กลายเป็นรัฐมอญในดินแดนไทย

นอกจากนี้ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่ปรากฏในงานประเพณีสงกรานต์บางกระดี่ยังทำให้เห็นร่องรอยทางประวัติศาสตร์ของชนชาติมอญทำให้ชาวมอญเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ เมื่อเป็นเช่นนี้ ประเพณีสงกรานต์นี้จึงมีบทบาทเป็นตัวเชื่อมระหว่างกาลเวลาและพื้นที่ในอดีตกับปัจจุบันด้วย กล่าวคือ ประเพณีสงกรานต์บางกระดี่ได้ทำให้ภาพความรุ่งเรืองของมอญในอดีตได้กลับมามีชีวิตอีกครั้งในโลกปัจจุบัน โดยนัยนี้ พิธีกรรมจึงเป็นช่วงเวลาพิเศษ หรือช่วงเวลาชายขอบ (Liminal) ที่แตกต่างไปจากโครงสร้าง (Structure) ของความเป็นจริงที่ประเทศมอญได้ล่มสลายและกลายเป็นส่วนหนึ่งของประเทศพม่า

เมื่อภาพในอดีตได้หวนกลับมาไหลเวียนกลายเป็นความทรงจำใหม่ในบริบทสังคมปัจจุบันทำให้ชาวมอญบางกระดี่หรือชาวมอญจากพม่าที่มาร่วมงานเกิดสำนึกในรากเหง้าร่วมกันระดับจิตวิญญาณ ทำให้เกิดชุมชนมอญหรือรัฐมอญในจินตนาการที่มีความเกี่ยวโยงกัน ซึ่ง Turner (1969) เรียกภาวะของสังคมแบบนี้ว่า *communitas* ซึ่งเป็นช่วงเวลาพิเศษที่เปิดโอกาสให้คนในสังคมสามารถมีพฤติกรรมที่ทำได้ในช่วงปกติ (*community*) นั่นคือ ในความเป็นจริงชาวมอญได้สูญเสียเอกราชและกลายเป็นกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มหนึ่งในประเทศไทยและประเทศพม่า ภายหลังจากผ่านภาวะ *communitas* แล้วก็จะหวนกลับคืนสู่โครงสร้างปกติของสังคมในแบบ *community* ด้วยความมั่นใจและมีสำนึกความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในระดับชุมชนและหลอมรวมจนกลายเป็นสำนึกระดับชาติพันธุ์

2. บทบาทการเป็นกลไกทางวัฒนธรรมในการแสดงอัตลักษณ์ (*ethnic identity*) และการสร้างพื้นที่ทางสังคม (*place-making*) ของชาวมอญ

การสร้างความเป็นชุมชนและอัตลักษณ์ไม่อาจหลีกเลี่ยงความสำคัญของอำนาจ เพราะการสร้างความเป็นชุมชนและอัตลักษณ์ของกลุ่ม เกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ของการสร้างแตกต่าง ซึ่งรวมถึงการผนวกรวม (*inclusion*) การกีดกัน (*exclusion*) และการสร้างความเป็นอื่น อัตลักษณ์และวัฒนธรรมจึงเป็นผลของความสัมพันธ์เชิงอำนาจและความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนกลุ่มต่าง ๆ

(ยศ สันตสมบัติ, 2551: 38)

หากนำแนวคิดดังกล่าวมาพิจารณากลุ่มชาวมอญบางกระดี่ จะเห็นว่า นับตั้งแต่ความพยายามของรัฐไทยในการใช้นโยบายผสมกลมกลืน (*assimilation*) กลุ่มชาติพันธุ์มอญได้เบียดขับให้คนมอญกลายเป็นคนชายขอบในสังคม ผนวกกับในอดีตพื้นที่บางกระดี่เป็นพื้นที่ชานเมืองอยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางอำนาจรัฐทำให้ชุมชนนี้เป็นชุมชนปิด เกิดช่องว่างระหว่าง “คนนอก” และ “คนใน” ต่อมากระแสโลกาภิวัตน์และนโยบายรัฐเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ชาวมอญบางกระดี่ได้ตอบโต้ความเป็นคนชายขอบด้วยการลุกขึ้นมา

สร้างพื้นที่ทางสังคมผ่านประเพณีสงกรานต์ที่บรรจุไปด้วยอัตลักษณ์ชาติพันธุ์มอญจนทำให้ประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญบางกระดี่ กลายเป็น “พื้นที่ของการช่วงชิงผ่านปฏิบัติการทางวัฒนธรรม”

จากการที่ได้ไปร่วมงานประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญบางกระดี่ พบว่า งานดังกล่าวมีความสำคัญต่อคนในชุมชนเป็นอย่างยิ่งทั้งนี้เห็นได้จากจำนวนคนที่มาร่วมงาน การร่วมแรงใจช่วยกันจัดงาน แม้ว่าจะมีภาครัฐเข้ามาสืบทอดในการจัดงานบ้างก็ตาม แต่ชาวมอญบางกระดี่ก็ได้ใช้โอกาสที่รัฐเข้ามาสนับสนุนด้านงบประมาณและการประชาสัมพันธ์กับนักข่าว จัดงานให้มีความยิ่งใหญ่มากขึ้นและนำเสนอวัฒนธรรมของชาวมอญหลากหลายประเภทสู่สายตามวลชนในวงกว้าง ดังจะเห็นได้ว่า ปัจจุบันประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญบางกระดี่ มีพื้นที่ชาวในสังคมไทยจำนวนมากในงานปี 2561 มีนักข่าวจากหลายสำนักมานำเสนอข่าวงานประเพณีสงกรานต์ที่บางกระดี่หลากหลายแง่มุม จึงเห็นได้อย่างชัดเจนว่า งานประเพณีสงกรานต์มอญบางกระดี่ เป็นกลไกสำคัญในการนำเสนออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มอญและเป็นพื้นที่ให้กับชาวมอญได้สร้างพื้นที่ทางสังคมให้กับตน

ศิราพร ณ ถลาง และสุพิน ฤทธิ์เพ็ญ (2558) ได้วิเคราะห์ประเด็นการสร้างพื้นที่ทางสังคมของชาวไทยใหญ่ผ่านงานปอย สรุปลงได้ว่าการที่ชาวไทยใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่สามารถมีพื้นที่ทางสังคมในจังหวัดเชียงใหม่ได้นั้น คงจะเนื่องด้วยความใกล้ชิด (proximity) ระหว่างชาวไทยใหญ่กับชาวไทยวนในหลายแง่มุมทั้งด้านภาษาและชาติพันธุ์ (linguistics and ethnic proximity) ที่สำคัญไทยใหญ่ยังมีความใกล้ชิดทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กันมายาวนานระหว่างอาณาจักรไทใหญ่กับอาณาจักรล้านนา (historical proximity) และมีความใกล้ชิดทางศาสนาและวัฒนธรรม (religious and cultural proximity)

เมื่อนำประเด็นดังกล่าวมาพิจารณาในกลุ่มชาติพันธุ์มอญบางกระดี่ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร พบว่าชาวมอญบางกระดี่ใกล้ชิดกับคนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดกรุงเทพมหานครหรือในจังหวัดใกล้เคียงเช่นเดียวกัน ในแง่ของความใกล้ชิดทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กันมายาวนานระหว่างชาวมอญบางกระดี่ที่อพยพเข้ามาสมัยรัตนโกสินทร์และคนในพื้นที่บริเวณใกล้เคียงทั้งสมุทรสาครและกรุงเทพมหานคร (historical proximity) และยังมีมีความใกล้ชิดทางศาสนาและวัฒนธรรม (religious and cultural proximity) คือ มีการนับถือพระพุทธศาสนาเหมือนกัน ด้วยความใกล้ชิดดังกล่าวทำให้กลุ่มคนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียงยอมรับในประเพณีวัฒนธรรมของชาวมอญและบทบาทการสร้างพื้นที่ทางสังคมของชาวมอญกลุ่มนี้ได้โดยง่าย

การสร้างพื้นที่ทางสังคมของชาวมอญด้วยกลวิธีการใช้กลไกทางวัฒนธรรมในการแสดงอัตลักษณ์ดังกล่าว ช่วยสร้างความมั่นใจในการดำรงชีวิต ลดความแปลกแยกในความเป็นชาติพันธุ์ และสร้างตัวตนบนพื้นที่ทางประวัติศาสตร์อีกด้วย

บทสรุป

ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ทำให้พื้นที่ของชุมชนมอญบางกระดี่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งชุมชนมอญบางกระดี่อาจมีปฏิกริยาใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรก เกิดการประสานและการปรับตัวของความเป็นท้องถิ่นกับโลกภายนอกหรือโลกสากล ด้วยการเปิดรับคนต่างถิ่นหรือเปิดชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวตามกระแสโลกปัจจุบัน นั่นคือ การจัดงานประเพณีสงกรานต์ให้มีความยิ่งใหญ่ มีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้มาเที่ยวงานประเพณีสงกรานต์อย่างคึกคัก ลักษณะที่สองโลกาภิวัตน์ทำให้ท้องถิ่นเข้มแข็งมากขึ้นเพื่อป้องกันตนเองในกระแสของการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดท้องถิ่นนิยม ดังจะเห็นได้จากความพยายามในการนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนมอญผ่านประเพณีสงกรานต์

งานประเพณีสงกรานต์ของมอญบางกระดี่ มีความหลากหลายทั้งในแง่ของการผสมผสานระหว่างความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อทางพระพุทธศาสนา การผสมผสานระหว่างประเพณีของราชรัฐและประเพณีของรัฐ การผสมผสานระหว่างการแสดงและพิธีกรรม แต่อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าประเพณีหรือกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ไม่ได้เป็นเพียงแค่กิจกรรมในรอบปี ตามที่เคยปฏิบัติกันมาเท่านั้น แต่งานประเพณีสงกรานต์ยังเป็นพื้นที่ของการแสดงอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มอญอีกด้วยที่ชาวมอญบางกระดี่พยายามจะสื่อสารให้คนภายนอกได้รับรู้ถึงการมีตัวตนของกลุ่มตน และในขณะเดียวกันอัตลักษณ์เหล่านี้ก็ได้สร้างความภาคภูมิใจให้กับชาวมอญในชุมชนบางกระดี่ด้วยเช่นเดียวกัน

กล่าวโดยสรุป เราสามารถเห็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มอญได้อย่างชัดเจนในงานประเพณีสงกรานต์ แม้ว่าลักษณะการนำเสนอจะดูคล้ายกับเป็นการจัดฉากหรือการเป็นสินค้าทางวัฒนธรรม แต่การอาศัยอยู่ท่ามกลางสังคมเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนบางกระดี่ที่เต็มไปด้วยแหล่งอุตสาหกรรมส่งผลให้เกิดการหล่อหลอมของคนต่างวัฒนธรรม อาจทำให้รากของความเป็นมอญของเยาวชนรุ่นใหม่สั่นคลอนได้ งานประเพณีสงกรานต์จึงเป็นพื้นที่สำคัญที่ทำให้ชาวมอญบางกระดี่ได้แสดงตัวตน รักษา และปลูกฝังจิตสำนึกความเป็นมอญให้ดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็งท่ามกลางวัฒนธรรมที่สิ้นไหล

บรรณานุกรม

- จวน เครือวิชฌยาจารย์. (2548). *ประเพณีมอญที่สำคัญ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ปรมาภรณ์ ลิ้มเลิศเสถียร. (2561). พันท้ายนรสิงห์: การผลิตซ้ำในบริบทสังคมไทยร่วมสมัย. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 38(1), 124-134.
- ยศ สันตสมบัติ. (2551). *อำนาจ พื้นที่และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์: การเมืองวัฒนธรรมของรัฐชาติในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ศิราพร ณ ถลาง, และสุพิน ฤทธิพิชญ์. (2558). *คติชนในบริบทข้ามพรมแดน: งานปอยไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภาพร มากแจ้ง. (2540). *การศึกษาวิถีชีวิตชาวมอญบางขุนเทียน “มอญบางกระดี่”*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี. สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ.

เอกรินทร์ ฟิ่งประชา. (2546). พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน: “พื้นที่” ที่ถูกต่อรองบนความขัดแย้ง: กรณีศึกษา ศูนย์ศิลป-
วัฒนธรรมมอญบางกระดี่. *ดำรงวิชาการ*, 2(3), 119-146.

Appadurai, A. (1996). *Modernity at large: Cultural dimensions of globalization*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press.

Giddens, A. (1990). *The consequences of modernity*. Stanford, CA: Stanford University Press.

Turner, V. (1969). *Ritual process: Structure and anti-structure*. Ithaca, NY: Cornell University Press.